

Jussi Lahtinen

Toisinajattelijan elämä. Pohdintoja Maria Petterssonin teoksesta *Anna Kontula – Leipää ja ruusuja*

Anna Kontulan elämäkerta on avoin kertomus radikaalin poliitikon elämästä ja ajattelusta, joka samalla sukeltaa syvälle vasemmistolaisen liikkeen ytimeen.

Neljännän kauden Vasemmistoliiton kansanedustaja Anna Kontula (s. 1977) lukeutuu niiden harvojen poliitikkojen joukkoon, jotka eivät ole saaneet merkittävää virallista roolia poliittisessa puolueessa, mutta jotka nousevat yhä uudestaan julkisuuden valokeilaan. Vasemmistoliiton, Suomen Kansan Demokraattisen Liiton (SKDL) tai Suomen Kommunistisen Puolueen (SKP) kohdalla näitä hahmoja on ollut Suomessa harvakseltaan. Lähihistoriassa Anna Kontulan kaltaisia ministeriöiden tai puoluejohdon ulkopuolisia ”vasemmistotähtiä” tulee mieleen vain Esko Seppänen ja Esko-Juhani Tennilä.

Kontulasta – nuorehkoista rivikansanedustajasta – kirjoitettu elämäkerta ei ole niin erikoinen asia kuin nopeasti ajateltuna tuntuu. Anna Kontula on nimittäin erityinen. Hän on ollut radikaali ja mielipiteitä jakava julkisuuden henkilö jo ennen vuonna 2011 alkanutta kansanedustajan uraansa. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolestavälistä asti Kontula on tullut tunnetuksi niin suomalaista seksityötä tutkineena ”seksitutkijana”, räväkkänä kunnallispoliitikkona, kansanedustajan ”salarakkaana” kuin radikaalina aktivistinakin. Nyt hänestä on ilmestynyt elämäkerta: *Anna Kontula – leipää ja ruusuja* (Atena 2025).

Teoksen kirjoittajalla, toimittaja Maria Petterssonilla on ollut kunnianhimoinen tavoite kirjoittaa poliitikon elämäkerta, ”jollaista ei elävästä poliitikosta ole koskaan vielä kirjoitettu”. Petterssonin mukaan kirja voisi onnistua tavoitteessaan, jos Kontula ”suostuisi puhumaan elämästään rehellisesti”. Kirjan erityisyys liittyy kuitenkin siihen, että Kontulan ja Petterssonin suostuttelun rohkaisemana moni päähenkilön läheisistä on antanut

Kuva 1. Maria Petterssonin teoksen Anna Kontula – leipää ja ruusuja kansikuva. Atena.

kirjaan haastattelun. Käytännössä keskeisistä henkilöistä vain nykyinen puoliso ei osallistunut kirjan tekoon. Myöskään Kontulan biologista isää ei voitu haastatella, koska hän kuoli jo vuonna 2016.

Kaikkien kirjaprojektiin mukaan suostuneiden avoimuus keskustella vaikeistakin aiheista kantaa kirjaa ja tarjoaa lukijalle monipuolisia ja ristiriitaisiakin tulkintoja Kontulan elämästä. Kirja avaa myös lähihistorian tutkijalle mielenkiintoisen tarkasteluikkunan 1980-luvulta tähän päivään saakka. Tässä tekstissä luen elämäkertaa erityisesti tutkijapositiona käsin: Miten Pettersson avaa Kontulan elämää suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan? Mitä lisäarvoa paljon mainostettu ”rehellisyys” ja ”avoimuus” tuovat kirjaan?

Punaisen harjun viimeiset punikit

Leipää ja ruusuja on kronologinen kertomus, joka alkaa Anna Kontulan sukuhistoriasta päättyen kesään 2025, jolloin Kontula ilmoitti lopettavansa kansanedustajan uransa meneillään olevaan kauteen. Kontulan perhetaustasta nousee esiin mielenkiintoinen kulttuurihistoriallinen näkökulma. Anna Kontula eli lapsuuttaan 1980-luvulla jyrkän laitavasemmistolaisessa perhepiirissä. Hän oli osa viimeistä sukupolvea, jonka lapsuudessa pioneerileirit, syvältä sisimmästä kumpuava luokkataistelu ja usko Neuvostoliittoon olivat todellisia arjen entiteettejä.

Pettersson käy tiiviisti läpi Kontulan sukuhistorian. Isänpuoleisella suvulla on kunniakas sosiaalidemokraattinen historia, joka tosin ei Kontulaa ”kuulemma kiinnostanut” yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Isän isoisa Manu Kontula oli kovan linjan sosiaalidemokraattiaktiivi ja osallistui kuuluisaan Voikkaan laksoon vuonna 1904. Äidin sukua taas voi kuvaila tulipunaiseksi, jopa äärivasemmistolaiseksi. Suvun tarinoissa vilisee Hennalan vankileirikokemuksia, sotilaskarkuruutta ja toimimista maanalaisissa kommunistisissa soluissa. Isoäiti lauloi Anna-tytölle porvarienvaimuteoisista. Marxia luettiin aktiivisesti ja vielä 1980-luvullakin kotiin tilattiin ensisijaisesti *Tiedonantajaa*. Tosin kodin sivistysihanteesta kertoo, että myös vastapuolen tuotteisiin tuli tutustua: kirjahyllystä löytyi Hitlerin *Taisteluni* ja aamuisin perheen kahvipöytään tuotiin *Aamulehti*.

Anna Kontula syntyi Porissa perheeseen, jossa äiti oli sisukas, renttuihin rakastuva opiskelija ja isä karismaattinen, musikaalisesti lahjakas yhdistysaktiivi, joka ei lopulta ollut Annan arjessa pitkään läsnä. Alle kouluikäisenä

Anna muutti äitinsä mukana Tampereelle. He asettuivat uuden isäpuolen (Annan puheessa ”isän”) kanssa perinteiseen työläiskaupunginosa Pispalaan, joka 1980-luvulla oli vasta muuttumassa siksi boheemin keskiluokan asuinalueeksi, jona se nykyään tunnetaan. Vuosikymmenen aikana uusioperhe kasvoi kahdella tyttärellä, Annan sisarpuolilla.

Maria Petterssonin tapa kertoa Anna Kontulan lapsuudesta ja nuoruudesta mukailee perinteisen työväenkertomuksen raameja, joita itse olen tutkinut väitöskirjassani.¹ Perhe ei sinällään ollut tyyppiesimerkki ”työläisperheestä”, vaan sekä äiti että isäpuoli olivat opiskelleet yliopistossa. Perhe ajautuu kuitenkin suoranaiseen köyhyyteen erityisesti isän epävakaan elämäntyylin takia. Kirjassa alkoholismi ja vulgaari maskuliinisuus vaikuttavat olleen 1980–1990-luvuilla normaalia. Samalla esiin nousevat suomalaisesta kulttuurikuvastosta tutut vahvat ja toisilleen solidaariset naiset.² Kirjan alussa Pettersson kirjoittaa: ”Suvun naiset ovat muodostaneet klaanin, jonka tiiviys hakee vertaistaan [...] Puolisoiota tulee ja menee, mutta naiset pitävät yhtä.” Tässä suvun naisilla tarkoitetaan ennen kaikkea Annan isoäitiä, äitiä ja siskoja.

Annan – ja hänen siskojensa – kertomus nivoo yhteen yksityisen ja yhteiskunnallisen kehityksen. Perheen luokkakantainen vasemmistolaisuus yhdistyi klassiseen sivistysihanteeseen. Kirjat ja kouluttautuminen katsottiin kunnia-asiaksi, ja esimerkiksi vaikeina ja osin yksinäisinä kouluvuosina Annan teatteriharrastusta tuettiin. Samalla 90-luvun laman puristuksessa suomalainen hyvinvointivaltio – eli sosiaalitoimi ja koululaitos – antoi sosioekonomiseen kaaokseen ajautuneen perheen lapsille mahdollisuuden kouluttautua. Annan elämässä yhteiskunnan tuki korostui vielä siinä vaiheessa, kun hänen ja isäpuolen välit kriisiytyivät äärimmilleen.

Anna muutti omilleen 16-vuotiaana lukiolaisena. Pari vuotta omilleen muuttamisen jälkeen Anna sai esikoislapsensa juuri ennen ylioppilaskirjoituksia. Mieleenpainuva kohta kirjassa on, kun tuore lapsiperhe sai ensimmäistä kertaa toimeentulotukea, joka tuntui ”kuin luksukselta”. Merkittäväksi taloudelliseksi avuksi osoittautui myös Kontulan 16-vuotiaana aloittama seksityö, jota hän jatkoi satunnaisesti myös yliopisto-opiskelujen aikana. Seksityöstä kirjassa puhutaan korostuneen avoimesti. Lopulta historian opiskelijana Tampereen yliopistossa aloittanut Kontula valmistui vuonna 2002 sosiologiasta avoimeen parisuhteeseen luottavana, kerran avioeron kokeneena kolmen lapsen äitinä – ja vasemmistoaktiivina.

Lähihistorian tutkijan viitekehystä luettuna kirjan alkupuoli, eli Anna Kontulan elämä ennen julkista toimijuutta, tarjoaa syvällisen kuvan tiettyyn suomalaiseen todellisuuteen 1980–1990-lukujen murroskaudella. Kirjasta välittyy etäisyys tapahtumien ja haastattelutilanteen välillä. Jokainen asianosainen käy läpi traumaattisiakin kokemuksia hämmästyttävän avoimesti, mutta samalla neutraalin toteavasti. Suuri tarina tässä on, että sekä äiti, Anna että Annan siskot selviytyivät 2000-luvun Suomessa ”voittajina” ulos osittain sietämättömästä tilanteesta – pitäen samalla aatteestaan kiinni. Nyt kun 1990-luvun lama on tutkimuskohteena varsin suosittu³, on hyvä muistaa, että myös laman puristuksissa luokkanousu oli mahdollista erityisesti koulutuksen avulla. Samalla on hyvä muistaa, että Kontula oli nuorena aikuisena matkapuhelinjätti Nokiaan manifestoituvan suuren talouskasvun ajan kasvatti. Ajankuvaan sopii myös alkoholisti-isäpuolen uskoontulo ja luopuminen kommunismista. Voi tulkita, että oman aatteen haaksirikko ja tukeutuminen uskonnolliseen herätykseen on osaltaan saanut isäpuolen asennoitumaan vihamielisesti tytärspuolensa vasemmistoideologiaa ja saavutuksia kohtaan.

Kaiken kaikkiaan 1980–1990-lukujen lapsuus ja nuoruus ovat edelleen varsin tutkimaton alue suomalaisen *historiantutkimuksen* kentällä.⁴ Vielä vähemmän tutkimuskohteena on ollut sosioekonomisesti köyhä ja laitavasemmistolaisuuden rauniolla vietetty lapsuus.⁵ Tuntuu siltä, että eletty vasemmistolaisuus tutkimuksen silmissä loppuu 1970-lukuun, taistolaisuuden kultakauteen.⁶ Samalla 1980-luvun ja 1990-luvun historiantutkimus usein kiinnittyy laman tragediaan hieman unohtaen, että elämää on eletty myös laman suorien vaikutusten ulkopuolella. Aikakauden arjen historiaa on monipuolistanut viime vuosina erityisesti omaelämäkerrallinen kaunokirjallisuus.⁷ Luovan kertomakirjallisuuden toivoisi inspiroivan myös tutkimuskenttää.

Näkökulma uuden vasemmistonuorison nousuun

Leipää ja ruusuja -kirjan läpäisevä teema on Anna Kontulan erityislaatuisuus ja omapäisyys. Maria Pettersson korostaa näitä piirteitä jopa liiallisuuksiin asti. Jo alle kouluikäisenä Annalle syntynyt vahva tarve oikeudenmukaisuuteen kulkee hänen mukanaan aina kouluajan ja opiskeluiden kautta töihin – sosiologina ja poliitikkona.

Työelämässä ja luottamustoimissa Kontula profiloituu yhä edelleen jyrkkänä, asioihin harvinaisen paneutuneena puurtajana, joka osaa argumentoida todella hyvin. Samalla hän on aina ollut sosiaalisesti kömpelö, ja onnistunut aiheuttamaan ristiriitatilanteita mitä moninaisimmilla tavoilla. Hän myös heittäytyy kirjan mukaan helposti päänäpälkähdystensä vietäväksi. Nämä ominaisuudet nostavat Anna Kontulan yhteiskunnallisen toiminnan mielenkiintoisesti mikrohistoriallisen poliittisen tutkimuksen kohteeksi. Mikrohistoriassa tutkimuskohde on usein tietyllä tavalla yhteisöstään erottuva tapaus, jonka toiminnasta on jäänyt runsaasti dokumenttiaineistoa juuri tämän erityisyyden takia.⁸ Kontulan toiminnan kautta onkin mahdollista sukeltaa 2000-luvun vasemmistolaisen nuorisoliikkeen ytimeen.

Kontula erottuu Paavo Arhinmäen tai Li Anderssonin ”punavihreästä sukupolvesta”⁹ sillä, että hän on lukenut Marxin teorioita jo hyvin nuorena, ja hänen viitekehysessään Berliinin muurin murtuminen ja Neuvostoliiton romahtaminen olivat osa todellisen utopia-ajattelun haaksirikkoa, josta Kontulan mukaan ”mikään puolue ei ole noussut sen jälkeen”.¹⁰ Kontula ei ole irtautunut urallaan tästä utopiaperinteestä, ja kutsuukin itseään edelleen kommunistiksi, tosin tehden selvän eron niin sanottuun reaalisosialismiin.

Punavihreän sukupolven perinteeseen Kontula kuitenkin kiinnittyi sillä, että hänen kiivas yhteiskunnallinen aktivisminsa alkoi yliopistossa, jota hän kutsuu kirjassa ”paratiisiksi”. Kontula otti opiskelun vakavammin kuin kenties keskiverto-opiskelija ja samalla integroitui ”ukkoutuneeseen” marxilaisten tieteellisten seurojen piiriin. Uuden ihastuksen – tulevan toisen aviomiehen – rinnalle hän hylkäsi ”yhä stalinistisemmaksi käyneet kommunistipiirit” ja siirtyi aktiiviseksi toimijaksi Vasemmistonuoriin. Myös itse emopuolueeseen Kontula liittyi 2000-luvun alussa.

Maria Pettersson käy läpi tiiviisti Vasemmistoliiton tilanteen uuden vuosituhannen vaihtuessa. Kirjassa siteerataan vuosien 1988–2004 *Kansan Uutisten* päätoimittaja Yrjö Rautiota. Erotessaan samanaikaisesti sekä päätoimittajan työstä että puolueesta Rautio totesi Vasemmistoliittoa kansoittavan ”joukko vanhoja stalinisteja, joiden oikea paikka olisi Yrjö Hakasen SKP:ssä, joukko vihreitä, joiden oikea paikka olisi vihreissä, joukko vaistonvaraisia uusänkryöitä, joiden ainoa kantava aate on demarikauna, ja kourallinen erilaisia idealistisia vaihtoehtoihmisiä”. Petterssonin oivaltava huomio on, että nuori Anna Kontula oli kenties sekoitus näitä kaikkia.

Kontula liittyi puolueeseen ja aloitti aktiivina Vasemmistonuorissa aikana, jolloin tuore puheenjohtaja Suvi-Anne Siimes totesi, että ei ole ollut koskaan kommunisti tai ”minkään sortin sosialisti”. Samalla poliittisessa liikkeessä oli mukana arvokonservatismiin nojaavia perinteisen työväenliikkeen kasvattaja. Vuosikymmeniä vanhat jakolinjat ”enemmistöläisiin” ja ”vähemmistöläisiin” näkyivät erityisesti vanhemman sukupolven toiminnassa.¹¹

2000-luvun alussa Vasemmistoliitto etsi siis itseään uudessa maailmassa. Kontulan poliittisen vastarannankiisken hahmo oli yksi osa tätä prosessia. Kontula ei ollut puolueessa vain rivijäsen, vaan hän oli muun muassa Vasemmistonuorten varapuheenjohtaja, ylioppilaskunnan edustajiston jäsen sekä suhteellisen kevyillä poliittisilla meriiteillä puolueen Pirkanmaan piiritoimikunnan jäsen.

Vasemmistonuorten puheenjohtajana vuodet 2001–2005 toimineen Paavo Arhinmäen penseää suhtautumista Kontulaan ei kirjassa peitellä. Jos Arhinmäki ja myöhemmin Li Andersson ovat punavihreän nuorisoliikkeen kabinetteihin kelpaavat kasvot, on Kontula edustanut aina nuorisoliikkeen epäsovinnaisempaa ja radikaalimpaa puolta. Petterssonin kirjasta tulee hyvin esiin se, miten Kontula on ollut omassa viitekehyksessään marginaalissa – ja miten hän kipuaa marginaalista kohti vaikutusvaltaa.

Ensinnäkin nuorten marxilaisten toiminta ei ollut Suomessa eikä edes Vasemmistoliitossa valtavirtaa. Vuonna 2001 nuorten vasemmistolaisten *Manifesti*-lehdessä Kontula vaati siirtymistä markkinasosialismiin, johon kuului muun muassa suuryritysten kansallistaminen. Lehdessä puhuttiin innokkaasti vallankumouksesta. Toisaalta Kontula oli ajan hermoilla korostamalla dynaamista vasemmistolaisuutta, jota elettiin niin puoluepolitiikan kuin muunkin kansalaisaktivismin foorumeilla. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla Kontulan näkökulma globaaliin antikapitalismiliikkeeseen, joka oli suurin uuden vasemmiston ilmiö 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Vasta 2008 alkanut finanssikriisi loi laittavemmistolle uudenlaista nostetta myös edustuksellisen demokratian kentillä ympäri länsimaita.¹²

Anna Kontulan kärkeä persoona, epämuodikkaat aatteet ja vähäinen taloudellinen pääoma olisivat voineet katkaista innokkaan aktivistin uran, mutta kirjassa tuodaan hyvin esiin politiikan realiteetit eli tässä tapauksessa tarpeeksi vaikutusvaltaiset tukijat. Kontulan luokkakantainen tausta, marxilainen aatesuuntaus ja radikaali punavihreys vetosivat vanhempiin vasemmistolaisiin miespoliitikkoihin – Kontulan sanoin ”setiin” – jotka

lähtivät omissa vaikutuskanavissaan ajamaan Kontulaa vasemmistopoliitiikan kärkeen. Näistä miehistä tärkeimmät oli Esko Seppäsen avustajanakin toiminut Matti Tohka ja pitkän linjan kansanedustaja Pirkkalasta Mikko Kuoppa. Tohka auttoi Kontulan esimerkiksi edellä mainittuun piiri-toimikuntaan ja Kuoppa tuki Kontulaa vuoden 2004 kuntavaaleissa, joissa Kontula pääsi ensimmäisen kerran läpi. Kommunistina, marxilaisena ja punatähteä heiluttelevana Naton vastustajana Kontula ei tukijoista huolimatta kuitenkaan päässyt lähellekään eduskuntaa vuonna 2003. Tämän jälkeen Kontula etääntyi – selvästi onnistuneesti – ”neukkunostalgiaa” kohti ympäristöliikettä.

Kirjassa sekä Kontula että Tohka puhuvat avoimesti siitä avusta, mitä sedät Kontulalle antoivat. Setä ei Kontulan puheessa ole haukkumasana, vaan ennen kaikkea termi niille miehille, jotka tukivat hänen poliittisia pyrkimyksiään. Kaikki Kontulan tukijat olivat vanhan SKP:n jäseniä, SKDL:n vähemmistöläisiä ja Suvi-Anne Siimeksen vastustajia – niin sanottuja änkyröitä. Samalla tekstistä tulee ilmi työttömyys, jota miehet kenties tiedostamattaan harjoittivat. Tässä vaiheessa sedät olivat kuitenkin kirjan mukaan suureksi avuksi. Myöhemmin toisenlaiset sedät esiintyvät Kontulan elämässä erilaisessa viitekehysessä.

Leipää ja ruusuja tarjoaa näköalapaikan Vasemmistoliiton rytminvaihdokseen. On olennaista, että usein antagonisteiksi kuvatut änkyrämiehet¹³ ovat Kontulan tarinassa osa liikkeen uudistumista. Samalla ristiriita nuorten punavihreiden ja kirjaimellisesti rasisteiksi kirjassa kuvatun vanhemman sukupolven välillä tuntuu ylitsepääsemättömältä. Tietyllä tavalla liikkeelle oli jopa siunaus, että uuden sukupolven nousu osui aikaan ennen sosiaalista mediaa – aikaan, jolloin ristiriidat hoidettiin suurelta osin liikkeen sisällä. Kontulan oman poliittisen uran alku voidaan tiivistää toteamukseen, että edes innokkaimmat ja pätevimmät eivät pärjää politiikassa tai yhteiskunnallisessa toiminnassa yksin. Kontula on aina ollut yksityisajattelija, mutta samalla osa suurempaa liikettä.

Julkea politiikko ja toisenlaiset sedät

Aina uuden vuosituhannen alusta asti Kontulan toimintaan on liittynyt julkisuus. Hän oli eturintamassa lähtiessään purkamaan suomalaisen yhteiskunnan tabuja. Kontula oli perustamassa Seksityöntekijöiden liitto Sallia

Kuva 2. Kansanedustaja Anna Kontula pitämässä puhetta "Stop the genocide – Free Palestine" -mielenosoituksessa 21.10.2023. Museovirasto (Historian kuvakokoelma).
Kuvaaja: Hannu Mäkinen. Käyttöoikeudet: CC BY 4.0

vuonna 2002 ja kampanjoi vahvasti seksin ostokieltolakia vastaan vuosikymmenen puolessavälissä. Vuonna 2007 sosiologi ja kunnanvaltuutettu Kontula pyrki eduskuntaan "tosissaan", mutta pettyi ankarasti verrattain heikkoon tulokseen. Tämä loi kuitenkin tilaa väitöskirjatutkimuksen *Punainen eksodus – tutkimus seksityöstä Suomessa* (Like, 2008) viimeistellylle ja ensimmäiselle omalle pamflettiteokselle *Tästä äiti varoitti* (Like, 2009).

Viimeksi mainittu kirja nosti Kontulan ensimmäistä kertaa suomalaisen kohujulkisuuden keskipisteeseen. Kirjassa Kontula kuvailee tilanteen, jossa tunnettu poliitikko (kansanedustaja) raiskaa teoksen naiskertojan hotellihuoneessa. Kontulan kieltäytyttyä paljastamasta miehen nimeä sai hän laajaa julkista paheksuntaa osakseen.¹⁴ Nykyään miehen nimi on jo yleisessä tiedossa, ja se nostetaan esiin myös Petterssonin kirjassa. Seuraavana vuonna Kontula nousi otsikoihin kansanedustaja Kimmo Kiljusen "lemmenloman" kumppanina. Kiljusen uralle kohu teki kolauksen – hän tippui vuoden 2011 vaaleissa eduskunnasta. Kontula taas nousi vaaleissa kansanedustajaksi iltapäivälehtien mukaan "julkkisehdokkaana". Kirjan hämmäntävimmän haastattelun antaa eittämättä Kimmo Kiljunen, joka avautuu avoimesti Petterssonille siitä seksuaalisesta ja henkisestä vapautumisesta, jonka koki Kontulan kanssa.

2010-luvulla Kontulasta muodostuu sekä valtakunnallisella että kunnallisella tasolla se kapinallinen toisinajattelija, jona hänet nykyään tunnetaan. Hän on vallankahvaan päästyään suurelta osin oppositioasemassa myös omassa puolueessaan. Tampereen kuntapolitiikassa Kontula ei osallistunut oman ryhmänsä toimintaan viimeisellä kaudellaan (2013–2017). Ei liene yllättävää, että välirikoon liittyi ryhmän sisäiset huhut Kontulan sukupuolielämästä. Vaikka aiheena Tampereen Vasemmistoliiton sisäiset konfliktit ei ole kirjan suola, on episodi erityisen hyvin kirjoitettu. Pettersson antaa äänen niin Kontulan kanssa konfliktiin ajautuneelle kuntapoliitikolle, ryhmän johtajille, toimittajille, valtakunnan päättäjille kuin Kontulalle itselleen. Lopullista totuutta konfliktista ei saada, mutta tapaus kertoo paljon Kontulan särmikkästä tyylistä toimia ryhmäpaineissa.

Kun katse käännetään uudestaan lähihistorian tutkimuskentälle, on Kontula mielenkiintoinen tapaus myös julkisuuden henkilönä. Hänen (osittain) politiikan ulkopuolelle sijoittuvat kohunsa ajoittuvat aikaan ennen sosiaalisen median todellista vallankumousta – ennen älypuhelimien yleistymistä. Voi vain kuvitella, mitä Kontulan seksityöstä, paljastuksista ja suhdekuvioista olisi kehittynyt sosiaalisen median kehittyneemmän vaiheen aikana. Kohujen voikin katsoa olleen esimerkki siitä, miten ”puolianalogisessa” maailmassa kohut syntyvät ja kuihtuvat. Tällöin kohuja oli helpompi hallita, eikä ”raskauttavaa aineistoa” ollut määräänsä enempiä jaettavaksi.¹⁵ Kirjassa Kontula itsekin vaikuttaa ihmettelevän, että kukaan hänen seksityön asiakkaistaan ei ole lähestynyt häntä kansanedustaja-aikana esimerkiksi kiristysmielessä.

Toisinajatteleva kansanedustaja

Lähtökohtaisesti on mielenkiintoista lukea kansanedustaja-Kontulan poliittisesta toiminnasta, kirjallisesta tuotannosta sekä aktivismista – muun muassa pakolaisen kotimajoituksesta sekä uhkarohkeasta suunnitelmasta protestoida Israelin valtiota vastaan tunkeutumalla Gazaan. Kontulan toimet ovat kuitenkin 2010–2020-luvuilla mediaa seuranneelle tai Kontulan laajaa kirjallista tuotantoa lukeneelle hyvin tiedossa.¹⁶ *Leipää ja ruusuja* menettääkin tehoaan, kun tarina siirtyy Kontulan eduskunta-aikaan.

Petterssonin kirjaa voi kenties kritisoida siitä, että se päästää Kontulan liian helpolla määrittelemään omaa rooliaan suomalaisena päättäjänä. Myös kollegoiden haastattelut vaikuttavat olevan konsensushakuisia. Niissä koros-

tuu Kontulan aatteellisuus, poliittiset jakolinjat ylittävä ihailu hänen perehtyneisyyttään ja argumentaatiotaitoja kohtaan sekä hänen roolinsa ristiriitaisena ja provosoivana persoonana. Samalla Pettersson sivuuttaa suurelta osin Kontulan kirjallisen tuotannon. Kirjailijan intentioista, kirjojen sisällöstä tai vastaanotosta on *Leipää ja ruusuja* -teoksessa todella niukasti tietoa.

Kontulan omia tulkintoja olisi voinut haastaa esimerkiksi kesän 2024 tapahtumien yhteydessä. Tällöin Kontula erosi ”rakkaasta” perustuslakivaliokunnasta vastustettuaan valiokunnassa niin sanottua käännetytlakia. Samaisena kesänä hänet valittiin tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajaksi. Kirjassa jätetään sivuseikaksi se, että 9. kesäkuuta 2024 järjestetyissä europarlamenttivaaleissa Vasemmistoliitto sai Li Anderssonin siivittämänä historiallisen voiton, jonka jälkeen kolme puolueen kansanedustajaa jätti Arkadianmäen ja siirtyi Brysseliin. Tämä tarkoitti myös laajaa kotimaisten luottamuspaikkojen uudelleenjärjestelyä. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla Kontulan kommentti siihen, vaikuttiko puheenjohtajuus toisessa valiokunnassa radikaaliin päätökseen erota perustuslakivaliokunnasta.

Yhtä kaikki, kirja loppuu mielenkiintoisesti Kontulan pohtiessa vuonna 2024 saamaansa autismidiagnoosia. Kontula itse oli ajatellut haasteensa sosiaalisissa tilanteissa kumpuavan ”porilaisuudesta”. Samalla kirjan lopussa käydään läpi Kontulan henkistä kasvua – miten ympäristökatastro-

Kuva 3. Kansanedustaja Anna Kontula. Kuvaaja: Antti Yrjönen.

fin totaalisuus ja ymmärrys muunlajisten tietoisuudesta ovat muuttaneet Kontulan ajattelua ja saaneet hänet hylkäämään parlamentaarisen demokratian ”tehottomana” maailman eksistentiaalisten ongelmien korjaamisessa. Kontula on valmistunut hiljattain sosionomiksi ja eduskuntauran jälkeen hän aikoo keskittyä kirjoittamiseen ja mahdollisesti osa-aikaisiin sosionomitöihin. Yliopistotutkijaksi hän ei kuitenkaan enää ryhdy, vaan pysyy ”vapaana kirjailijana”. Ensimmäinen suurteos täyspäiväisen poliittikouran jälkeen on kirja anarkismista.

Kontulan ajattelun kehittymistä voi tarkastella aikajanana 2000-luvun vasemmistolaisen politiikan kehittymiseen. Aluksi vahvasti seksityöläisten puolustajana (yhden asian liikkeet) kannuksensa kerännyt nuori aktivisti on lopulta noussut suomalaisen vallankäytön keskiöön (kansanedustaja), pettynyt vallan tuomiin vaikutusmahdollisuuksiin ja 2020-luvun kriisien pyörteissä radikalisoitunut hylkäämällä puoluepolitiikan ensisijaisena maailman muuttamisen työkaluna (yksityisajattelijana). Kontulan ajattelun muutos saa myös miettimään: ovatko laitavasemmistolaisen toiminnan ensisijaiset foorumit tulevaisuudessa kaduilla, tietokoneen ääressä vai istuntosaleissa?

Maria Pettersson tuo mainiosti esille Kontulan toiminnan sivulta hänen henkilökohtaisen kasvunsa. Kun maailma ympärillä kriisiytyy, on Kontula itse seestynyt – löytänyt tasapainoisen parisuhteen, rivitalon ja saaren Valkeakoskelta, kissat sekä lähimmäiset. Lopussa vaikuttaa siltä, että Kontulan ajoittain hankala suhde omiin lapsiinsa on balanssissa, ja hänen kaipuunsa parisuhdeseikkailuihin on hiljalleen tyyntynyt. Mielenkiintoisesti Kontulan lähimmäiset kirjan lopussa pelkäävät Kontulan erakoituvan kirjojensa ja ajatustensa kanssa sääksmäkeläiseen saareen kansanedustajan sosiaalisen elämän jälkeen. On mahdotonta olla tekemättä rinnastusta toiseen Sääksmäen vesistöihin kotiutuneeseen ajattelijaan: edesmenneeseen Pentti Linkolaan.¹⁷ Harmittavasti kirjassa näiden kahden välistä dialektiikkaa ei käydä läpi.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan Maria Pettersson onnistuu varsin hyvin pyrkimyksessään kirjoittaa uudenlainen poliitikon elämäkerta. Kirjan alkupuolella hankalistakin asioista puhtaasti hämmästyttävän avoimesti. Se avaa reitin Kontulan kiehtovaan elämään ja ajatteluun, mutta samalla suomalaisen kansalaisyhteiskunnan kehitykseen. Haastateltavien joukosta löytyy paljon itse

päähenkilön näkökulmia haastavaa kerrontaa. Tämä luo kirjaan hienon dynamiikan. Valitettavasti jännite ei kestä aivan loppuun asti, vaan kirja käy lopussa suurelta osin läpi asioita, jotka löytyvät myös Kontulan omista teksteistä ja julkisista puheenvuoroista. Kollegoiden haastattelut ovat jopa yllättävän kehuvia eli tietyllä tavalla tylsiä. Tästä huolimatta historiantutkijalle teos toimii hienosti monitasoisena muistitietotutkimuksen lähteenä sekä aikalaisdokumenttina.

Kontula itse suostui elämäkertaprojektiin, koska hänestä oli muodostumassa tietylle väestöosalle ihailun kohde. Jälkisanoissa Kontula sanoo: ”Ihailussa on nähdäkseni yleensä kyse siitä, että epämukavia tosiseikkoja on jäänyt pimentoon [...] Kun tosiseikkoja katsoo tarkemmin, äärimmäisen harva lajimme edustaja ansaitsee ihailua.” Toisin sanoen Kontula haluaa avoimuudella tiputtaa itsensä jalustalta, ja osin tässä onnistuukin. Kontulasta tulee särmikäs kuva, jossa persoonaan kiinnittyvät myös itsekkyyden, epäloogisuuden (esim. kommunisti sijoitusasunnon omistajana, kommunisti uskovaishena), sinisilmäisyyden ja jopa pienen ilkeyden vivahteita.

Kirjan nimi ”Leipää ja ruusuja” viittaa vanhaan sosialistisuffragettien iskulauseeseen, jossa vaaditaan sekä ruumiin (leipä) että mielen (ruusu) ravintoa teollisuusyhteiskunnan kipuileville työläisnaisille. Otsikko ei ehkä ole täysin toimiva, koska se yksinkertaistaa Kontulan ajattelua ja persoona. Kontulalle politiikan takana on vielä isommat ilmiöt: leivät tai ruusut ovat turhia, jos planeettamme on tuhoutunut.

FT Jussi Lahtinen on tamperelainen historian alan postdoc-tutkija. Tällä hetkellä Lahtinen työskentelee Suomen Kulttuurirahaston rahoittamassa projektissa ”Tehtaiden kollektiiveista lähiöiden yksiöihin: Työläiskirjallisuus luokkakokemusten kuvaajana, rakentajana ja välittäjänä 1952–2025”.

Viitteet

- 1 Lahtinen 2025.
- 2 Ks. esim. Nevala (toim.) 1989.
- 3 Esim. Yliaska 2025. *Lähihistoria*-lehden numero 3/2025 on kokonaisuudessaan omistettu 1990-luvun tutkimukselle, ks. Tepora et al. 2025.
- 4 Suomalaisesta lapsuuden ja nuoruuden historiantutkimuksesta, ks. Vehkalahti, Jouhki, Lipkin, Sitomaniemi-San & Kuokkanen (toim.) 2022. Iso-Britanniassa

- 1980–1980-luvun lapsuutta on tutkittu myös luokkanäkökulmasta, ks. esim. Pilcher & Wagg 1996.
- 5 Vrt. Sarantola-Weiss 2022.
 - 6 70-lukulaisesta nuoruudesta, ks. Hokkanen 2021; Ruusuvuori 2009; Purhonen et al. (toim.) 2008; Honkasalo 2001; Hyvärinen 1994.
 - 7 Esim. Kuisma 2025; Malila 2024; Vallinkoski 2022; 2018; Juvonen 2013.
 - 8 Mikrohistoriasta, Lantela 2022.
 - 9 Käsitteestä suomalaisessa kontekstissa, Arhinmäki 2006.
 - 10 Kontula käy läpi tätä tematiikkaa erityisesti Ruben Stillerin tuoreessa haastattelussa Ylellä, ks. Yle 11.12.2025.
 - 11 Vasemmistoliiton historiasta, Puhakka 2025; 2015; Uschanov 2008.
 - 12 Tuore katsaus niin vasemmistolaisen kuin oikeistolaisenkin ”populismiin” kehitykseen, Kriesi 2025. Ks. myös Lipsitz 2022.
 - 13 Vrt. Puhakka 2015; Siimes 2002.
 - 14 Vrt. alkuvuonna 2026 runsaasti julkisuutta saanut kansanedustaja Ville Merisen (sd.) haastattelu, jossa siviiliammattissaan terapeuttina toimiva Merinen kertoo kansanedustajien avustajien paljastaneen hänelle kansanedustajien toimesta tapahtunutta epäasiallista käytöstä. Kontulan tapausta sivuten kohussa keskiöön on noussut Merisen päätös olla kertomatta epäasiallisesta käytöksestä syytettyjen kansanedustajien nimiä. Ks. esim. Horppu 2025.
 - 15 Vrt. Marin 2025.
 - 16 Poliittiseen toimintaan kiinnittyneitä teoksia, ks. erityisesti Kontula 2024; Kontula 2020; Kontula 2018; Kontula 2016; Kontula 2014.
 - 17 Vrt. Kylänpää 2017.

Lähteet

- Arhinmäki, Paavo. *Punavihreä sukupolvi*. Helsinki: Otava, 2006
- Horppu, Anna. ”Merinen kommentoi häirintää eduskunnassa – korostaa luottamusta hänelle uskoutuneiden ihmisten välillä.” YLE 16.1.2025. <https://yle.fi/a/74-20204829>
- Hyvärinen, Matti. *Viimeiset taistot. Taistolainen opiskelijaliike, kertomus ja retoriikka*. Tampere. Vastapaino, 2006.
- Juvonen, Anu. *Lähiöoksennus*. Helsinki: Minerva, 2013.
- Kontula, Anna. *Kirjeitä oikealle*. Helsinki: Into, 2014.
- Kontula, Anna. *Eduskunta. Ystäviä ja vihamiehiä*. Helsinki: Into, 2018.
- Kontula, Anna. *Muuri. Matka maailman suurimpaan vankileiriin*. Helsinki: Into, 2020.
- Kontula, Anna. *Kadonneen järjen metsästy*s. Helsinki: Into, 2024.
- Kriesi, Hanspeter. ”The Rise of Populism and the New Cleavage.” *West European Politics* 11.12.2025 (2025). <https://doi.org/10.1080/01402382.2025.2591874>
- Kuisma, Hanna-Riikka. *Korvaushoito*. Helsinki: Like, 2025.
- Kylänpää, Riitta. *Pentti Linkola. Ihminen ja legenda*. Helsinki: Siltala, 2017.

- Lahtinen, Jussi. *Kerrottu luokka. Pitkän 1970-luvun työläiskirjallisuus yhteiskunnallisten valta- ja vastakertomusten kentillä*. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 2025.
- Lantela, Pilvikki. "Yksityiskohdista yleiseen. Mikrohistorian historia, luonne ja mahdollisuudet kulttuurihistorian kentällä." Teoksessa *Kulttuurihistorian tutkimus. Lähteistä menetelmiin ja tulkintaan*, toimittaneet Rami Mähkä, Marika Ahonen, Niko Heikkilä, Sakari Ollitervo & Marika Räsänen, 69–84. Turku: Kulttuurihistorian seura, 2022.
- Lipsitz, Raina. *The Rise of a New Left. How Young Radicals are Shaping the Future of American Politics*. London & New York: Verso, 2022.
- Malila, Mikko. *Kastanjasota*. Helsinki: Otava, 2024.
- Marin, Sanna. *Toivo on tekoja*. Helsinki: Gummerus, 2025.
- Nevala, Maria-Liisa, toim. "Sain roolin johon en mahdu". *Suomalaisen naiskirjallisuuden linjoja*. Helsinki: Otava, 1989.
- Hokkanen, Lauri. *Kenen joukoissa seisoin. Taistolaiset ja valtioterrorin perintö*. Helsinki: Docendo, 2021.
- Honkasalo, Laura. *Sinun lapsesi eivät ole sinun*. Helsinki: Gummerus, 2001.
- Pilcher, Jane ja Stephen Wagg. *Thatcher's Children? Politics, Childhood and Society in the 1980s and 1990s*. London: Falmer Press, 1996.
- Puhakka, Sirpa. *Vasemmistoliiton synty*. Helsinki: Into, 2015.
- Puhakka, Sirpa. *Vasemmistoliiton vallan vuodet*. Helsinki: Rosebud, 2025.
- Purhonen, Semi, Tommi Hoikkala ja J. P. Roos, toim. *Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina*. Helsinki: Gaudeamus, 2008.
- "Ruben Stiller. Toveri Anna Kontula." YLE 12.9.2025. <https://areena.yle.fi/1-75739107>
- Ruusuvuori, Juha. *Stallari*. Helsinki: WSOY, 2009.
- Sarantola-Weiss, Minna. *Me halusimme kaiken. 1980-luvun historiaa*. Helsinki: Siltala, 2022.
- Siimes, Suvi-Anne. *Politiikan piilokuvat*. Helsinki: Otava, 2002.
- Tepora, Tuomas, Aapo Roselius, Sinikka Selin & Ville Yliaska. "Introduction to the Theme Issue. Expectations and Uncertainties: Post-Cold War Experiences in Finland and the North-East Baltic." *Lähihistoria* 4, nro 3 (2025): 4–16.
- Uschanov, Tommi. *Mikä vasemmistoa vaivaa?* Helsinki: Teos, 2008.
- Vallinkoski, Noora. *Perno Mega City*. Jyväskylä: Atena, 2018.
- Vallinkoski, Noora. *Koneen pelko*. Jyväskylä: Atena, 2022.
- Vehkalahti, Kaisa, Essi Jouhki, Sanna Lipkin, Johanna Sitomaniemi-San & Tiina Kuokkanen, toim. *Matkaopas lapsuuden historian tutkimukseen. Monitieteisiä näkökulmia ja menetelmiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2022.
- Yliaska, Ville. *Laman kokemukset. 1990-luvun laman kokemushistoriaa*. Tampere: Vastapaino, 2025.